

Nr 81.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ändring i gällande grunder för tillgodogörande av kronans jakt-rätt; given Stockholms slott den 10 mars 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att godkänna sådan ändring i de av riksdagen år 1912 antagna grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, att i punkten 6:o a) orden »den högstbjudande» utbytas mot »lämplig person mot skälig ersättning».

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1916.

Närvarande:

Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS.
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde:
I skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 december 1915 har domänstyrelsen anfört följande:

»I 6:te punkten av kungörelsen den 8 november 1912 angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt är bestämt, att på Eders Kungl. Maj:t ankommer att uppdraga åt domänstyrelsen att, därest å kronopark stammen av *älg*, *hjort* eller *rådjur* så förökat sig, att densamma ur jaktvårdssynpunkt lämpligen bör beskattas eller till förekommande av olägenhet eller hinder för skogsskötseln minskas, antingen på av styrelsen bestämda villkor *till den högstbjudande* upplåta rätt att under angiven tid fälla och behålla visst antal villebråd av berörda slag, eller ock uppdraga åt revirförvaltningen att ombesörja den jakt, som må finnas erforderlig; samt att, därest å kronopark utarrenderande av rätten till jakt å *annat villebråd*, än nyss är sagt, anses överensstämma med god jaktvård och i övrigt lämpligen böra ske, upp-

låta jakträtt, varom nu är fråga, på arrende under villkor och på sätt, som må finnas för skogs- och jaktvärden betryggande.

I enlighet härmed och jämlikt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande för domänstyrelsen i nådigt brev den 25 april 1913 har domänstyrelsen till skilda personer utarrenderat rätten till jakt å annat villebråd än älg, hjort eller rådjur å ett flertal kronoparker och andra enligt 7:de punkten av nyssnämnda kungörelse därmed i dessa avseenden jämnställda kronans marker under styrelsens förvaltning. Jaktupplåtelseerna hava i allmänhet bestämts att omfatta 5 år och förbundits med vissa i upprättade kontrakt angivna villkor till betryggande av skogs- och jaktvärden.

Där dessutom skogsförvaltningen anmält, att på viss skog stammen av s. k. högvilt — älg, hjort eller rådjur — så förökad sig, att djuren vållat skada å skogen, och att stammen för den skull borde minskas, har styrelsen antingen uppdragit åt vederbörande jägmästare att ombestyra lämplig beskattning därav, eller ock medelst kungörelse utbudit rätten att på av styrelsen bestämda villkor få skjuta ett visst antal sådana djur. Vid prövning av eventuellt inkomna anbud har domänstyrelsen med hänsyn till gällande bestämmelser ansett sig vara pliktig antaga det anbud, som varit högst, även om anbudsgivaren i övrigt ansetts vara mindre lämplig såsom jaktarrendator å kronans marker, och det förty synts önskvärdare att därtill antaga annan person, som avgivit ett lägre anbud. Det har alltså icke kunnat undvikas, att nu ifrågavarande rätt till jakt mer än en gång under de gångna åren måst lämnas till personer, vilkas pålitlighet och lämplighet lämnat mycket övrigt att önska. Avjagningsrätten har sålunda ej sällan tillkommit personer, som i så gott som intet avseende kunnat anses såsom jägare. Bland annat har i följd härav i större grad än eljest kunnat hända, att villebråd, synnerligast älg, påskjutits, även då inga som helst utsikter förefunnits för att skottet kunnat bli direkt dödande. Det skadskjutna djuret har sedermera antingen efter längre eller kortare tids plågor dött av sina sår eller ock blivit ett lättfånget byte för tjuvskyttar eller för innehavare av jakträtt å kronoskogen angränsande marker, dit djuret tagit sin tillflykt. I andra fall har villebrådet, älg eller rådjur, på planmässigt sätt utdrivits ur kronoskogar för att av den å kronoskogen jaktberättigades biträden fällas å angränsande marker, där jakträtten innehafts av samma personer. Genom sådana åtgöranden har dels villebrådets beskattning, som varit bestämd till ett visst antal djur, kunnat bli avsevärt hög, dels statsverket gått förlustig ersättning för större eller mindre del av de djur, som dock i regeln haft sin tillflykt å kronoskogen.

Då tiden för jakt efter älg är begränsad till högst 14 dagar för år, hava visserligen, när jaktupplåtelsen avsett älg, härovan omförmälda förfarande i någon mån kunnat hindras eller förebyggas genom förstärkt bevakning, men statsverket har dock vållats onödiga kostnader, varjämte den ökade bevakningen icke alltid kunnat göras tillräckligt effektiv.

Berörda svårigheter med hänsyn till erforderlig kontroll och uppsikt över mindre pålitliga personers sätt att å kronans marker utöva dem tillkommande jakträtt å älg, framträda emellertid i än högre grad, där jakträttsupplåtelsen avser rådjur. Frånsett vissa större enskilda egendomar, i huvudsak i Skåne, med stor rådjursstam, bedrives rådjursjakten i allmänhet med stövare. En bestämmelse i jakträttstillståndet att vid fällande av det bestämda antalet rådjur drivande hund ej finge användas, skulle helt visst hava till följd, att så gott som inga djur komme att skjutas. På samma gång det i regeln huvudsakliga ändamålet med jakträtts-

tillståndet, nämligen att rådjursstammen förminskades till förhindrande av skadegörelse å skogsåterväxten, icke ernåddes, skulle givetvis ej heller statskassan tillföras nämnvärda inkomster för sådan jaktupplåtelse. Ingen torde nämligen vilja betala ersättning för en jakträtt, varmed vore förbunden sådana villkor, att högst ringa utsikt förefunnes för att vid dess utövande några djur kunde fällas. Jaktrettens begränsande till viss kortare tid, exempelvis två å tre veckor, varunder ökad kontroll kunde anordnas, skulle helt visst hava ungefär liknande, nyssnämnd påföljd.

Erfarenheten under de tre år, som förflutit, sedan kungörelsen angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt trädde i kraft, har visat å ena sidan, att nämnvärda svårigheter i allmänhet icke förefunnits att till lämpliga personer, kända för såväl jakt- och jaktvårdsintresse som ock pålitlighet, kunna upplåta kronans jakträtt beträffande det s. k. mindre vilda, samt å andra sidan det olämpliga och i många fall för viltbeståndet vådliga i nu gällande bestämmelser därom, att rätten till fällande av högvilt måste ske till den, som för sådan rätt erbjudit största ersättningen, och detta utan hänsyn till ifrågavarande persons lämplighet eller pålitlighet.

Där å kronoskog jakträtten å smärre villebråd av domänstyrelsen upplåtits, enär sådant upplåtande ansetts vara överensstämmande med god jaktvård och i övrigt lämpligen bort ske, och i samma skog även funnits rådjur i sådant antal, att stammen därå lämpligen bort beskattas eller förminskas, samt på grund av gällande bestämmelser dessa skilda jaktupplåtelse icke kunnat ske till en och samma person, har i ett flertal fall uppstått stridigheter mellan de olika jaktberättigade. Det ligger i dens intresse, som erhållit jakträttsupplåtelse å smärre villebråd för viss längre tid, att freda och omhulda det jaktbara vilda på så sätt, att det måtte kunna förökas under upplåtelseiden eller åtminstone ej förminskas. Något sådant intresse finnes däremot helt naturligt ej hos den, som allenast erhållit rätt att å skogen under ett visst år fälla ett bestämt antal rådjur. Villebrådet, såväl det smärre som rådjur, blir givetvis oftare ofredat, om två skilda personer äga jakträtt å skogen, än om allenast en vore jaktberättigad. Ingendera kan nämligen hindra sina för olika ändamål släppta hundar att taga an spår efter såväl det ena som andra slaget av villebråd.

Vid det sedvanliga årsmöte med rikets överjägmästare för överläggning om vissa skogsförvaltningen rörande frågor, vilket i domänstyrelsen avhållits sistförflutna november, framhölls från samtliga de överjägmästare, som hade erfarenhet i nu ifrågavarande avseende, det särdeles önskvärda i sådan ändring av gällande bestämmelser, att dels erforderlig beskattning av rådjursstammen å viss kronoskog i allmänhet kunde få verkställas av den, som därå innehade rätt till jakt å smärre villebråd, dels ock att upplåtelse av rätt till fällande av älg å kronomark måtte kunna lämnas även till annan än den, som härför erbjudit största ersättningen.

Under 1914 års senare riksdag framfördes i en i andra kammaren väckt motion (nr 18) i huvudsak nu berörda synpunkter i fråga om jakträtt å rådjur, och yrkades däri, att riksdagen uti skrivelse till Eders Kungl. Maj:t ville anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga den ändring uti mom. 6 a) av kungörelsen angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, att orden »älg, hjort eller rådjur» utbytas mot »älg eller hjort».

Jordbruksutskottet, till vilket motionen för behandling hänvisades, hemställde

på anförda skäl, att riksdagen måtte avslå motionen och biträdades denna utskottets • hemställan av riksdagen.

Utskottet anförde i huvudsak följande. Skiljaktigheten i de stadgade förut-sättningarna för upplåtande av jakträtt till de båda grupperna av villebråd — å ena sidan älg, hjort och rådjur samt å andra sidan annat villebråd — gäve uppen-barligen uttryck åt en särskild omtanke om bevarande av rådjurs- i likhet med älg- och hjortstammen å kronoskogarna. Motionärens förslag syntes utskottet knappast vara förenligt med bibehållandet av en sådan omtanke om viltstammens oförminskade fortbestånd; detta så mycket mindre som därigenom rådjursjakt skulle komma att allmänt bedrivas i samband med stövarjakt efter hare och räv. Detta jaktsätt vore emellertid med avseende å rådjur ingalunda ägnat att underlätta en rationell jaktvård, främst emedan detsamma av naturliga skäl icke medgäve ända-målsenligt och omsorgsfullt sparande av ur avelssynpunkt värdefullare djur, och hölle utskottet under sådana förhållanden före. att användandet av hund vid jakt efter rådjur icke borde onödigtvis utsträckas. Utskottet erinrade ock, att gällande bestämmelser, som icke ägt tillämplighet mer än under jaktåret 1913 — utskottets utlåtande är avfattat den 23 juli 1914 — icke skäligen kunde anses vara till sina verkningar tillfyllest prövade.

Vid ärendets behandling i riksdagens andra kammare framhölls såsom motiv för avslag å motionen bl. a., att erfarenheten av 1912 års jaktstadganden ännu vore för kort, för att ändring däri borde beslutas, samt att det vore fara för rådjursstammens bestånd, om jakten å dessa djur upplätes i samband med jakten efter »annat villebråd». Det torde nämligen kunna befaras, att rådjuren i så fall snart bleve utrotade.

Gällande stadgande i nu ifrågavarande avseende har tillkommit i huvudsak i enlighet med det förslag till huru frågan om tillgodogörande av kronans jakträtt lämpligen skulle kunna ordnas, som domänstyrelsen avgav i utlåtande den 11 maj 1896. Domänstyrelsen föreslog nämligen däruti bland annat att, därest under vissa förutsättningar älg- eller rådjursstammen å viss kronoskog ansåges böra beskattas, rätten till fällandet av bestämt antal djur borde antingen överlämnas till den högst-bjudande eller ock ombesörjas av vederbörande revirförvaltning, under det att jakt-rätt å annat villebråd, där sådan ansåges böra utarrenderas, skulle på vissa villkor få upplåtas åt därför lämpliga personer. De jämlikt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 augusti 1908 inom jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga med uppdrag bland annat att företaga en fullständig revision av gällande jaktstadga ansågo domänstyrelsens i nyssberörda utlåtande anförda motiv till bestämmelser uti ifrågavarande hänseende fortfarande äga giltighet och hemställde för den skull om utfärdande av ungefär enahanda föreskrifter, som dem domänstyrelsen på sin tid föreslagit. Eders Kungl. Maj:ts proposition till 1912 års riksdag med förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt innefattade ock i huvudsak förenämnda principer, och riksdagen godkände utan någon ändring vad Eders Kungl. Maj:t i punkt 6 av förslaget hemställt.

Då sålunda nu förevarande stadgande i dess huvudprinciper innehåller vad domänstyrelsen själv en gång föreslagit och även vid avgivande av utlåtande över de jaktsakkunnigas förslag icke ansett sig böra frångå, torde kunna anses, att styrelsen icke borde hava anledning föreslå ändring däruti. Den erfarenhet, som i

- dessa avseenden vunnits under nu gångna tre år, har emellertid enligt styrelsens mening till fullo styrkt behovet av ändring i berörda nu gällande föreskrifter.

Det är givetvis icke — såsom det vid ärendets behandling vid 1914 års riksdag förmodades och även anfördes såsom motiv till avslag å förenämnda i riksdagen väckta motion beträffande rådjursjakten — meningen att genom den ifrågasatta ändringen bereda tillfälle till större beskattning av högviltstammen än för närvarande, i följd varav det vildas fortbestånd kunde äventyras; tvärtom håller styrelsen före, att genom viss ändring av stadgandet möjlighet skulle beredas för ett bättre tillgodoseende av villebrådets fredande än under nuvarande förhållanden.

Därest jakträttsupplåtelsen icke nödvändigtvis måste ske till den högstbjudande, utan hänsyn finge tagas till vederbörandes lämplighet och pålitlighet, skulle, i fråga om beskattandet av älgstammen, vinnas större garanti mot dels onödigt djurplågeri, dels högre beskattning — exempelvis genom djurens avsiktliga utdrivande från kronoskogen — än vad som varit avsikten med upplåtelsen.

Under samma förutsättning kunde beträffande rådjuren, förutom att nyssnämnda fördelar vore att emotses, därjämte i allmänhet förebyggas, att villebrådet å viss skog onödigt ofta stördes och ofredades. Det torde nämligen oftast kunna ordnas på så sätt, att den, som å skogen genom kontrakt innehade jakträtt å annat villebråd än högdjur, och vilkens lämplighet som jaktarrendator varit föremål för prövning, även skulle kunna erhålla rätt att mot skälig ersättning företaga den beskattning av rådjursstammen, som under visst år ansåges böra äga rum. Jakträttsinnehavaren skulle givetvis icke få rätt skjuta rådjur i vilken utsträckning som helst, utan, likasom nu, skulle i varje fall prövas, om beskattning visst år borde äga rum och, därest sådan befunnas böra ske, i vilken omfattning. Befunnas det av en eller annan anledning icke längre vara lämpligt att till nämnda jaktarrendator överlämna besörjandet av den bestämda beskattningen av rådjursstammen, skulle det stå domänstyrelsen fritt att låta vederbörande skogsförvaltning ombesörja densamma eller måhända i visst undantagsfall upplåta avjagandet åt annan lämplig person, som vore villig därför utgiva skälig ersättning.

Styrelsen håller ock före, att, därest nu ifrågasatta ändring av bestämmelserna komme till stånd, jaktintresserade personer, som å viss kronoskog önskade arrendera jakträtten å smärre villebråd, helt visst vore villiga betala högre arrende för sådan jakträtt, om de hade en känsla av att de i händelse av uppkommande behov av rådjursstammens beskattning kunde påräkna företrädesrätt härtill före annan.

Att eventuellt annan person äger skjuta en eller flera älgar å den mark, som beträffande smärre villebråd är upplåten åt viss jaktarrendator, innebär för den sistnämnde intet nämnvärt intrång, enär dels jakttiden å älg är begränsad till kort tid, dels älgjakt icke bedrives med stövare, men det vore även i fråga om älgstammens beskattning mången gång lämpligt, att den finge ske genom samma person, som i övrigt innehade jakträtten i skogen, allt under förutsättning att denne ville betala skälig ersättning härför och i övrigt ansåges lämplig och pålitlig.

Under hänvisning till vad domänstyrelsen sålunda anført, får styrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes i proposition till nästinstundande riksdag föreslå riksdagen sådan ändring i de av 1912 års riksdag antagna grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, att de i punkt 6 a) av Eders Kungl. Maj:ts kungörelse angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt införda orden 'den högstbjudande' bleve utbytta mot orden 'lämplig person mot ersättning'.»

Genom det av domänstyrelsen åberopade brevet den 25 april 1913 Departements-
chefen. bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen dels att beträffande kronopark eller annan under punkt 1:o i förenämnda kungörelse omförmäld mark, med undantag av sådan, som är ställd under Konungens egen disposition, under den i punkt 6:o a) av samma kungörelse angivna förutsättning antingen på av styrelsen bestämda villkor till den högstbjudande upplåta rätt att under angiven tid, ej överstigande ett år i sänder, fälla och behålla visst antal villebråd av älg, hjort eller rådjur eller ock uppdraga åt revirförvaltningen att för högst samma tid ombesörja erforderlig jakt å sådant villebråd, dels ock att å samma slags mark upplåta jakträtt å annat villebråd på arrende för en tid av högst 5 år i sänder.

Den nu av domänstyrelsen gjorda framställningen synes mig fullt befogad och jag har mot förslaget om utbytande i punkten 6:o a) av kungörelsen av orden »den högstbjudande» mot »lämplig person mot ersättning» ej annat att erinra, än att ordet »skälig» torde böra insättas framför ordet »ersättning». Till de skäl, domänstyrelsen anført för sitt, på uttalande av vederbörande överjägmästare grundade förslag, har jag för min del icke något att tillägga.

Visserligen pågå genom särskilt tillkallade sakkunniga utredningar i syfte av ändring i vissa delar av gällande grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, men dessa utredningar avse andra ämnen än det i domänstyrelsens nu förevarande hemställan innefattade, och jag anser därför icke något skäl föreligga att för nämnda utredningars skull uppskjuta vidtagandet av den fristående ändring, domänstyrelsen nu förordat.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att godkänna sådan ändring i de av riksdagen år 1912 antagna grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, att i punkten 6:o a) orden »den högstbjudande» utbytas mot »lämplig person mot skälig ersättning».

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lekander.